

2. Вєдь Т. Теоретичні засади формування трансверсальних компетентностей на сучасному етапі розвитку суспільства. *Педагогічні науки*. 2020. Вип. 93. С. 64–69.
3. Куций А. Кооперативне навчання в контексті постнекласичної філософсько-освітньої парадигми та її цінностей. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2021. Вип. 36. С. 95–100.
4. Кучерук О. Розвиток креативної мовної особистості учня основної школи. *Педагогічні науки. Вісник Житомирського державного університету*. Вип. 6 (72). С. 82–87.
5. Малєнко О. Гнучкі навички в системі вищої освіти: формування загальних компетентностей. Сучасна українська лінгводидактика: теорія і практика навчання мови в закладах освіти : кол. монографія / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків. іст.-філол. т-во ; за заг. ред. О. О. Малєнко. Харків : ХНПУ ; ХІФТ, 2024. С. 8– 4.
6. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them. URL : <https://www.weforum.org/stories/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/>.

ТЕКСТОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІТІ ЯК ВИДУ МОЛОДІЖНОЇ СУБКУЛЬТУРИ

Евеліна Боєва,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української та зарубіжної літератур,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»,
E-mail: evelinaboeva4@gmail.com

Найважливішим для сучасної теорії тексту і дискурсу є визнання за будь-якою текстово-дискурсивною творчістю вираженого соціального змісту та антропоморфного характеру, динамічності структури та різноаспектності структурованості і зв'язності компонентів. Тому текстологічний та семіотичний аспекти аналізу графітійної творчості мають на меті розгляд мови як реального факту життя соціуму, мови у взаємодії з субкультурою. Коли мова йде про графіті для дослідників значний інтерес представляє соціотворча стратегія щодо семіотичного, семантичного та структурного варіювання обраних автором засобів, а також адаптація їх текстологічних характеристик в соціотворчості.

На відміну від так званих «старих графіті», які традиційно розглядаються в діахронічному аспекті (як джерело знань про культуру, побут і факти давньої історії), сучасні вуличні «нові графіті», як ті, що представляють неформальне

варіативно-творче функціонування тексту, потребують подальшого вивчення з позиції семіотики, семантики, дискурсології, теорії тексту та комунікації.

Ми вважаємо, що графіті треба розглядати в статусі дискурсивних практик, які представляють собою субкультурну, соціолектну форму комунікації сучасної молоді, синкретичний тип природної мови, що відрізняється специфічним використанням засобів усіх мовних рівнів.

Важливо, що вуличним графіті притаманно локальне і кількісне розширення сфери існування, це надзвичайно синкретичний феномен в силу соціальної, історичної та культурної маркованості графітичного дискурсу. Парадигми міських графіті мають значний потенціал для лінгвістики, психо- та соціолінгвістики, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, семіотики, лінгводидактики, фольклористики, антропології, кримінології та ін.

Матеріалом аналізу стали вуличні графіті, які були зафіксовані за допомогою фотоапарата на вулицях м. Одеси в 2012-2014 рр., а також графіті, які були узяті з інтернет-порталів.

Цікаво, що самоназва сучасних художників графіті (відправників повідомлення) - *райтери*, тобто «письменники». Чому не художниками? Це пояснюється тим, що коріння графіті криються саме в написанні текстів на різних поверхнях за допомогою олівців, крейди, вугілля, ручок, ножів ... Навіть пальцем руки можна написати графіті на брудному вікні. І тільки пізніше автори графіті стали використовувати матеріал художників - дорогі аерозолі та фарби.

У багатьох країнах і містах є свої відомі райтери, що створюють на вулицях міста справжні шедеври. Це свого роду анонімний візуальний діалог автора з іншими членами суспільства. Автори графіті, як правило, ховаються за псевдонімами, прізвиськами, кодами (tag'ами) і символами. Хто може стати автором графіті? Практично будь-який бажаючий, але слід розуміти, що графіті, як і будь-яке інше мистецтво, вимагає багатьох годин практики та наполегливої праці. Інакше можна заробити образливе прізвисько «тоу» («іграшка»). Так називають недосвідченого райтера, який не відчуває інтересу до вивчення етики графіті і не прагне оволодіти необхідними для розпису стін навичками. Авторами графіті найчастіше виступають непрофесійні художники. Графіті з позицій загальної психології це не тільки продукт неінституційної діяльності суб'єкта, що володіє певними особистісними особливостями, але й проблема великих соціальних груп.

Одним із способів індивідуального і групового самовираження певної частини молоді в сучасному світі стали графіті - написи і малюнки, які мають індивідуальний характер, слугують засобом конструювання психосоціальної ідентичності і вирішенню психологічних проблем. Крім цього, графіті займає не останнє місце в сучасній візуальній культурі. Можна припустити, що саме графіті як явище сучасного вуличного міського середовища «великого міста», постійно перебуваючи в полі зору людей, викликає у них негативні емоції і почуття, що може сприяти прояву толерантності.

У своїй роботі ми виходимо з положення, що графіті – це полікодові тексти, які мають певні текстово-дискурсивні ознаки. Як відомо, полікодові

тексти – це тексти, які організовані комбінацією природної мови з елементами інших знакових систем. В спеціальній літературі полікодові тексти ще називають «креолізованими текстами», «полісемічними текстами», «лінгвовізуальними комплексами», «ізовербальними комплексами», «ізовербами» та ін. [2; 3]

Ми вважаємо, що графіті мають різні рівні креолізації.

Графіті як полікодові тексти фокусують факт взаємодії різних кодів, якщо розуміти під кодом систему умовних позначень, символів, знаків і правил їх комбінації між собою для передачі, обробки та зберігання інформації в найбільш пристосованому для цього вигляді [4, с. 93].

Візуалізація повідомлення – прояв загальної тенденції до естетизації зображення. Текст у багатьох своїх формах існування сприймається як єдність мовної складової, яка супроводжується зображенням. В графіті вербальне та візуальне з'єднуються в єдине ціле. Тобто графіті мають текстологічну та візуальну складову.

Через обмеження тезової форми викладу матеріалу, розглянемо лише одну текстово-дискурсивну ознаку графіті – категорію дискретності (членування).

Ця категорія виражає «роздільність» процесів породження і сприйняття, а також членування текстової форми організації комунікативної ситуації. Дискретність – властивість будь-якої системи, тому що обов'язкові для системи елементи і їх функції розділені. Дискретність забезпечує взаємодію систем, модулів і полегшує процес породження і сприйняття цілого тексту. Засоби дискретності тексту графіті:

- на вербальному рівні – висловлювання, абзаци, розділи та ін.

- на смисловому рівні – пропозиції (предикативно-актантні рамки або предикативно-аргументні структури), мікротекст, період (як смислові блоки із загальною темою), предикатно-релятивний комплекс і ін.

Членування породження і членування сприйняття – різні. Так, автор графіті підпорядковує дискретність тексту своїм задумом, інтенцією, створює лінійне та вертикальне членування (персонажного, тематичного, ситуаційного, аксіологічного тощо), коли використовує фрейми, сценарії, установки своєї пам'яті. Вертикальне членування є наскрізним, так як логічна послідовність не завжди дотримується, текст може мати розриви, протиріччя, невідповідність. Але членування породження повинне бути підпорядкованим авторському концепту: прояв теми в тексті, персонажу в художньому тексті не випадкові, як і відхилення від теми при дотриманні максими релевантності.

Якихось спеціальних досліджень, присвячених вивченню мотивів авторів графіті, не проводилося, але на підставі вивчення цінностей субкультур малювальників і змістовних класифікацій написів і малюнків можна спробувати вибудувати причини, які спонукають до створення графіті:

1. *Затвердження особистісної або групової ідентичності.* Графіті породжені бажанням залишити слід, повідомити про своє існування, виразити прихильність. Знаки, що підкреслюють ідентичність, складають значну частину написів і малюнків. За нашими даними, на них припадає 50,3% від загальної кількості. Написання імен популярних виконавців, спортивних команд і т.п.

передає почуття причетності і симпатії, позначає приналежність до тої чи іншої групи, прихильність певного стилю життя.

Субкультурна символіка емоційно наповнена. Часто графіті насичені почуттями гордості і радості. Особливістю українських графіті є те, що багато з них виконані англійською мовою. Пояснюється це в першу чергу тим, що англійська є популярною мовою молодіжної музичної субкультури.

Багато дослідників відзначають цінність популярності і слави в субкультурі графіті. Бажання досягти визнання і поваги, особливо в межах субкультури, реалізується за рахунок кількості, помітності написів, їх довговічності і ризикованості місця розташування [1, с. 43].

2. *Протест проти соціальних і культурних норм.* Такі графіті наносять порчу громадському або приватному майну, що само по собі є порушенням соціальних заборон. Багато написів містять агресивні повідомлення з вживанням слів і символів, які в більшості культур є соціальним табу.

Як відзначають психологи, написи і малюнки дають можливість людині висловити свою асоціальність одночасно на трьох рівнях - поведінки, висловлювання та мови. Причому графіті представляють собою відносно безпечний для індивіда спосіб заявити про свою опозицію закону чи соціальним інститутам.

3. *Злісні реакції.* Багато написів є образливими або грубими висловлюваннями на адресу конкретних людей, політичних, етнічних та інших соціальних груп, субкультур, соціальних інститутів. Подібні типи графіті містять мотиви боротьби, суперництва і символічного насильства.

4. *Мотиви творчості.* Деякі графіті стилістично дуже витончені. Зустрічаються цілі картини. Ускладненість стилю являє собою не тільки засіб досягнення слави, а й самоціль. Багато малювальників вважають себе художниками, які додають сумному міському середовищу гарний вигляд.

5. *Сексуальні мотиви.* Написи і малюнки часто містять сексуальні бажання. Пізнання сексуальності є важливим мотивом підліткових графіті. За допомогою таких написів і малюнків підлітки досліджують поведінку, відповідно сексуальним ролям. Але найбільш цікаві графіті професійних графітістів.

6. *Розважальні мотиви.* Практично у всіх емпіричних дослідженнях графіті фігурує категорія «різне». У «різне» включають каракулі, окремі слова, які не можна віднести ні до однієї з змістовних категорій. Мабуть, малювання є частиною гри і саме по собі приносить задоволення.

Для читача ж членування тексту, який сприймається, носить прогностичний характер гіпотез та їх підтвердження, модифікації або заперечення.

Отже, ми дійшли висновку, що такі нові мовні феномени, як графіті, треба пов'язувати з процесами «мутації» мови й свідомості, з новими технологіями використання мови, з субкультурними ціннісними системами щодо дійсності та засобів її репрезентації.

Розробка саме семіотичних та текстово-дискурсивних питань на такому матеріалі, як «нові графіті», що недавно знову були відкриті для сучасної

науки, цікава в аспекті вивчення співвідношення установок соціуму та його мовної поведінки, творчого використання мови в умовах конкретного дискурсу, вивчення відносин субкультур і синхронно діючого менталітету, сучасного стану суспільства і мови, а також отримання уявлень про загальні культурні перспективи суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гулімовська Н. Жерці авангардного мистецтва. *Час*. 2000. №42. С. 40-48.
2. Сорокин Ю. А., Тарасов Е. Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция. *Оптимизация речевого воздействия*. Москва, 1990. С. 178-187.
3. Соснюк О. П., Остапенко І. В. Креолізовані тексти (комікси) як засіб активації національної та громадянської самоідентифікації молоді. *Український психологічний журнал*. 2019. №1(11). С. 191-203.
4. Чікарькова М. Ю. Графіті як знак: семіотичний підхід до вивчення феномену. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філософія, культурологія, соціологія. 2019. Вип. 18. С. 92-98.

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ МЕРЕЖЕВОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Лідія Бондаренко,
кандидатка педагогічних наук, доцентка
кафедри української і слов'янської філології та журналістики,
Херсонський державний університет,
E-mail: lbondarenko@ksu.ks.ua*

Художня література завжди була відкрита до нових віянь. Видатні твори української і зарубіжної літератури по суті були сміливими експериментами свого часу, як-от: «Дон Кіхот» М. Сервантеса, «Енеїда» І. Котляревського, «Intermezzo» М. Коцюбинського, «Віднесені вітром» М. Мітчелл, «Володар перснів» Дж. Толкіна та ін. Закономірно, що поява сучасних технологій відкрила перед мистецтвом слова нові горизонти. Цифрова епоха на сьогодні уже суттєво змінила обличчя літератури: вона сприяє модифікації традиційних літературних жанрів і появі нових; перезавантажила відносини автора і читача; значно скоротила час пошуку як класичних текстів, так і нових. Сучасний користувач може отримати доступ до цінних і рідкісних видань за лічені хвилини, наприклад, до альманаху «Русалка Дністровая» (Будима, 1837) чи до «Розвідок про українську народну словесність і письменство» (Львів, 1899-1907) М. Драгоманова, перейшовши на сайт «Електронна навчальна бібліотека української фольклористики». Дослідники розмежовують такі поняття як «література мережі» та «література в мережі». Під останнім розуміють друковані варіанти творів, розміщені в мережі «Інтернет». На означення власне мережевої літератури, тобто такої, що існує виключно у цифровому просторі,